

— Що ж я не маю права написати? — Ге-ге-гоноровито мугикнув Панько.— Це не допоможе їм однак... А більше нічого не казав?

— Об'яву ще якусь показував... Питався чи не пізнаю я руки.

— Об'яву?!— аж присів Панько.

— А ти йому що?

— Я що ж, нічого... Хіба я повинен усе знати...

— Правильно, правильно — реготнув хриплим, придушеним сміхом.

В Панькових очах з зловісними вогниками відсвітаювала лють,

Вранці над станцією холодними молочними хмарами завис туман. Крізь нього ледь-ледь маячили чорними купками дахи брідівель, похмурих, непривітних Багнистими вулицями рухалися вози, сіялки, гарби з боронами й плугами, поприковані кінсьми запряженими по четверо взбич. Колеса возів і машин вгрузали в багно по самі маточини й здавалося, що вони пливли глибокою смоляною рікою. Чулося сердите перегукування, лайки, хльоскання батогів.

Коли валка на чолі з Антоном рушала від штату, назустріч їй трапилося двоє людей. Один із них у міліцейській формі і з рушницею в руці йшов позаду, другий зосереджений і похмурий — спереду. То був Панько.

(Кінець буде в наступному номері)

ПАВЛО БАЙДЕБУРА

З Д О Р О Г И

(О п о в і д а н н я)

На дворі дощ і вітер. Скажений, невгомний вітер. Він неначе зразу зі всіх кінців налітає на касарню, звивається клубком і з розгону рве, шматує покрівлю. На мить вітер безсиліє, відбігає в степ і звідтіль знову і знову розхристано, гнівний мчить на будівлі. Порскає бризками води у вікна, й вони від натуги в тремтінні ридують дзвінким переливом. Розбризкані краплі сповзають струмками донизу, на мить затримуються на перетинках рям, а звідти стікають на землю, кріхку й розмиту водою.

Сніг давно розтав. Вода від снігу й дощу раптово збилася в ярки, рівчаки. Вода в тисячах струмків збігає з степів до

низин і, родяться озера, річки. Скрізь вода, а на пагорках лісніє масткий жовтуватий чорнозем.

З вікна касарні видніють відгони буграстого степу, що ніби ось від касарні, від шахти підіймаються вище й вище, зникають під обрій і там, на уявленій грані, за багато відсіль кілометрів, починається знову розгонистий спад.

З вікна, коли дивитися прямо, видніє лише степ; коли ж скинути очі отак — навскіс — видно шахту. Від неї розбіглися рейки до інших шахт, у степ, до станції. За обрисом шахти ледь видніє гора із породи і шлаку. На верхівку гори одиноко злетів вартовий териконік. І ще від шахти понад яром простягнулася крива естокада.

Денис Кузка завжди, коли оглядає естокаду, порівнює її побудови з містком у своєму селі. І зараз, з вікна касарні, він прикидає на око довжину естокади, її височінь на дибчастих ногах і порівнює з містком.

Естокадою поволі несуть вагонети. Їх підпихають відкатниці. Женуть до люків. Спритно завертають у бік, ще мить — і вагончик уже догори дном. А за хвилину порожні вагони вертають до шахти назад. Денис проводить відкатниці і думає про те, що естокаду неодмінно треба перебудувати. Зробити так, щоб відкатниці не ганяли вагонів. А то, ось який скажений вітер дощ, а вони...

Денис заглиблено і вперто думає. Він розбирає деталі будови й вирішує, що естокаду на їхній шахті треба було б прокласти навсхил. Вагонети зісхили котилися б самі. На поворотах пристосувати отакі підойми, розводити рейки і завертати вагони у бік, до люків.

З боку Дениса стоїть Федір Кришка, вбиральник породи в шахті. Він сперся на лутку й замріяно дивиться в степ. Прислухається до вітру й шуму води в ярках. Уважно розглядає пагорки, дерева — криві приземлісті дубки, що ніби силкуються вирватись з балки й побігти під гору.

І чого вони такі низенькі, миршаві, — думає Федір. — А кажуть, що ніби старі вони і всихають. — Всихають, немає кому доглядати. Та й ґрунт не такий, щоб дерева росли — відповів собі Федір. І знову думає про ґрунт ось розмитий водою, — кам'янистий, піщаний і, напевне, неродючий.

— Оце вже й справжня весна — подумав у голос Федір. — Так, весна... У нас на селі, у колгоспі, готуються десь до сівби... Скоро вже вийдуть в поле... На хвилину Федір змовк, а потім звертаючись вже до Дениса — Учора одержав листа з колективу, пишуть хлопці, що трактор новенький прибув і сівалка дванадцятирядка. Так, так... Весна — гомонить до себе Федір. — Скоро розпочнеться сівба... Так, так. А от хто буде трактористом, цього й не насилали...

Денис не слухав Федорової розповіді. Він увесь заглибився в обмірковування свого винаходу. — Ну, ось вагон підбігає до люку. Так, підбігає до люку, наповзає на спеціально механізовану педаль; та піддається донизу від ваги вагонети з вугіллям. Піддається навскіс, і вагон перекидається. Пружина педалі відштовхує порожній вагон назад, на рейки. А які же назад. Щоб гнати вагони до шахти? Над цим треба подумати — вирішує Денис. — Так, треба подумати. — І замислений відходить від вікна, дістає з корзини великого сірого зшитка занотувати свої думки про естокаду.

Федір Кришка ще довго стоїть коло вікна. Вдивляється в простір бугра отого степу. Він хоче розгадати плідну міць чорнозему. Соковитість масткої землі. Де краще земля — чи тут, чи у нас на Полтавщині. Там: тут чорнозем не той, не такий. Та й хліб родить тут не такий, як у нас, не такий буйно-стримкий, колосистий. І лани не такі навесні як у нас — рівнорунні, зелені... В уяві Федіра вирізбилися поле полтавських, здається безкраїх, загонів. Чорнозем так пахне, простором, тьм'яним запахом весни. Ранками синя і радісна тиша. Понад ріллею, над степом до сонця здіймається хвилі ранкових туманів, а знизу ці хвилі розрізує плуг. Скиби поволі збігають назад, лягають масткими рядами й плесами стелеться шелест, мелодія шеркоти плуга в землі. Цей шеркіт розбуджує поле і простір, приховану плідність землі й будить звиятя до праці.

Федір неначе ось бачить ці скиби смугасті горбочки рілл й рядами у гони, плуги і плуги на колгоспівським полі. Попереду плугів, вожакує, у гони врізається трактор. На ньому, керує, рівно веде борозною, він, Федір Кришка.

— Федоре! — уже двічі крикнув Денис. — Федоре, ти оглух,

чи що? Забованів мов стовбур. Збирайся, підемо до клюбу. Сьогодні кіно і кажуть, що дуже цікаве.

— Га?.. До клюбу? — Неначе спросоння протягнув Федір. Ну то й до клюбу. ... За балкою, розмитою тепер водою, ще треба оминати квартали робітничих будинків і на горбі, не дійшовши рівної лінії кварталів, вискочив уперед із ряду касарень, шахтарський клюб. Він неначе нестримано рветься у простір степову, велично й сміло зове уперед за собою квартали і шахту. А вони ось немов би спішать і ніяк, ніяк його не здоженуть.

Денис і Федір йшли мовчки, оминаючи великі калюжі води. Йшли мовчки, кожен думав про своє й про себе нотував свої думки...

— ... Сьогодні розкажу хлопцям свій проект механізації естокади. Ні, він ще не закінчений, краще буде ввечері зайти до свого бригадира й порадитися з ним. Він старий шахтар. Добре знає шахту. Ех, коли б я знав добре шахту, механізмами... І Денис згадав, як учора, при установці скреперів він не знав, яка частина до якої й більше дивився на роботу інших, ніж помагав устатковувати. Брало зло, що не знає але він буде знати. Він хоче знати, він учиться й буде знати.

... Тут видно проса добрі і ще на ґрунті такому треба сіяти кукурудзу й сояшник. Скоро висихає. Ось тільки пригріло сонце і вже й протряхло,— думав Федір, розбираючи грудку землі у зашкарублених великих долонях.

Дійшли до клюбу. Але Денис пішов сам до кіна. Федір залишився надворі. Він звідсіль, згори оглядав степ і низав свої думки, розбуркані сьогоднішнім дощем, стривожені весняним подихом землі.

Зі сходу наповзав вечір. На заході сонце поволі вгрузало у степ. І лише своєю верхівкою ще вдивлялося в небо, вже скупі надсилало проміння, золотило на шахті верхівку копра й розбігалася срібними зайчиками-струмками на дахах покрівель.

Сонце спускалося нижче й нижче й поволі вгрузало в степ.

Від клюбу Федір пішов до себе в касарню. Йому сьогодні хотілося бути самому, зібратися з думками й вирішити. Так

треба вирішити остаточно. — Думає Федір. Але сказати — поїду, — він вагався, шукав якогось слушного моменту. Чогось такого, що стало б ніби то за причину його від'їзду. Настирливо перебирав в умі всі подробиці пригод, що сталися за час його перебування тут на шахті. Але прикрого нічого не знайшов. А треба було знайти для виправдання свого дезертирства. І в той же час він давно вже знав, що поїде звідсіль, що він уже відрізає себе від життя шахти, що він увесь уже там.

Федорові не раз хотілося поділитися своїми думками, ваганням з кимось з товаришів, розказати все. А найкраще було б поговорити з Денисом. Живуть вони в одній кімнаті і добре знають одне одного. Але Федір знав, що ніхто з хлопців його ніхто не підтримає. Ба, чого доброго, ще підіймуть на глум. Ні, ... Він вирішив сам. — Та й що тут рішати, — приходить до висновку Федір. — Зараз же не те, що було торік восени. Федір згадав той час, коли партія кинула гострий, рішучий призив: — колгоспнику на вугільний фронт! — Залатати вугільний прорив! — Тоді ж у їхньому колгоспі поставили питання руба: — хто поїде на Донбас? Денис і Федір зголосилися першими. За ними пішли ще хлопці з села колгоспу. І через два дні вони були вже в дорозі. Разом з ними їхали хлопці з інших колгоспів і сіл. — Багато верталось із шахт назад, у село... Чому ж не може їхати він?.. Їдуть же другі. А він хіба кращий чи гірший за них?!

Міркуючи над цим, Федір ходив по кімнаті і значев'я її оглядав, неначе уперше її бачив. Ось на підлозі розкидано сміття, бруд. У стінах розколина, а в них сірий запліснявілий мох. Федір знає, що винні вони, мешканці кімнати, що не додержують чистоти. Але зараз він шукає причини, шукає незадоволення. — Хіба це житло? — Свинухник!.. Федір роздратовано вилаявся. Хай живуть у цих норах ті, ентузіясти, ну, от такі, як Денис. І думки його спинилися на Денисові. — Та що йому Денис, хлопці — плюють йому на всіх... Будуть сміятися, дорікати — майнула думка. — Ну що ж, і хай... Їм подобається тут, хай зістаються, а він поїде. Так, він поїде звідсіль. Але краще зробити це так, щоб мало хто й знав.

Федір заспокоївся і ліг на ліжку. Чогось неначе несподівано згадалась Федорові його хата на розі двох вулиць перед вигоном. Тепер у ній колективна майстерня лагодити зброю. Пригадалось гнідої масти конячива у колективі. Ось скоро її запряжуть до борін, до сівалок... І Федір, комусь посміхаючись, поволі заснув.

Призивно скликали гудки шахтарів. Будили навколо шахти ранкову тишу, силоміць вривалися в квартали, в касарні підіймали до праці ранкову зміну. Із ліжок схоплювалися заспані хлопці і, наскоро одягшись, спішили в нарядну.

Федір чув тупотіння ніг по коридорі, але з ліжка не вставав. Денис, уже одягнений, підійшов і потягнув його за ногу, Федір лише ворохнувся, позіхнув і ще щільніше закутався в ковдру.

— Зараз устане, — подумав Денис і вийшов з кімнати.

Коли прогули уже вдруге гудки, Федір пішов до шахтової контори. Але дорогою згадав, що розрахунку йому не дадуть. Яку бо він вигадася причину негайного від'їзду, а до того ж ще треба й згоди шахткому. Ну, що ж, гроші можна буде комусь доручити. Візьмуть після його від'їзду й перешлють. Проте, зайшов до шахти, здав спецодяг. Вдоволений, вернувся до касарні й почав збиратися до від'їзду.

В нарядній на дверях висів великий пишно розмальований плякат. Літери горбасто випиралися з чорних рядків, немов хотіли зірватися й полетіти зі стінки, кричати ще галасливіше, ніж зараз, про те, що сьогодні у вечорі збори бригад, що на зборах звіти комісій про культроботу в касарнях, про недавнє обстеження шахти і все це вінчали традиційні біжучі справи й кіно.

Іван Підпалій, молодий забійник, і заядлий, як кажуть хлопці, тацюриста, підійшов до плякату, прочитавши, надхненно шморгнув завжди спітнілим носом і вирішив зараз же йти до шахткому, щоб уставити маленький додаток у вечірню програму — про роботу шефкому, головою якого незмінно перебуває давно вже Підпалій. На повороті за касарнею Підпалій зустрівся з Денисом.

— А я тебе оце шукаю, — скрикнув Денис. — Потім взяв

Підпалового за полу піджака, відвів на бік і якось мов би розповідаючи тайну почав:— У мене давно вже родилася одна дєя, і оце я думаю її запровадити в життя,— натиснув на цїм слові Денис.

— Ти завжди, Денисе, з ідеями носишся, а от ні одної насправді не родиш,— дружньо розсміявся Підпалий.

— Не сміяся, ось цю довершу. Ти краще вислухай,— я хочу організувати ударну із хлопців, нашого села і колгоспу. Нас же, знаєш, тут на цій шахті буде понад тридцять. Так от, ця бригада буде імени нашого колгоспу. А головнo, ми викличемо свій колгосп на змагання. Ми — на повне виконання завдань по вугіллю, а вони, по колективізації, засівові полів та уборці врожаю.— Це ж ефєнкт!— скрикнув Денис. І пильно дивився на Івана, хотів розгадати, яке вражіння зробила на нього ця ідея.

Іван довго мовчав і нарешті:— так, давай. Це буде, пожалуй, знаменательно! Головнo, немов би будемо шефи. Так, так буде знаменательно. Видно було, що Підпалий захоплювався пропозицією. Але ще шукав чогось такого, щоб доповнювало й дало б їй право на життя.— А як на це подивиться шахтком? — Запитав.

— Еге, не бійся, я оце звідтіля. Про все договорився. Залишилося тільки хлопців зібрати, заохотити, ну, агітнути х, чи що. Бо певний я, знайдуться ще й такі, що будуть огинатись. Так ось для цього я тебе й шукав, удвох підемо по касарнях, так?

— Так, добре, підемо, відповів Іван — це буде знаменательно! Безгучво засміявся, і шморгнувши носом, поспішив до шахткому.

Денис пішов до шахти. Сьогодні привесли нову врубовку. Цікаво подивитися. В шахті, забої як слід не роздивився за роботою. Цікава машина. І хто придумав?— І він згадав і як колись, ще малим, йому засіло в голову самому зробити — самокатку. Роздобув двоє коліс від прядки, пренти, ножі і долото й розпочав. Згадалися і стусани за майстрування від куркуля Гливкого йому, Денисові, метикуватому наймитові.

Врубовка лежала коло майстерні, розкидана окремими частинами, не зібрана. Над нею працювали два слюсарі

з механіком шахти. Денис розглядав незрозумілі ще добре для нього частини, а потім і собі став допомагати складати машину.

Коло вікна, умостившись зручно, сидів Федір і писав листа. Олівець від натуги ламався. Підстругувати не було чим, і Федір обколупав його нігтями. А коли ж й нігті не допомагали, обгризав олівець зубами. Зуби й губи ставали темносиніми. Федір часто спльовував, лаявся, витирав рота нашвидку рукавом від сорочки і розвозив по обличчю син-посмуги і плями. Видно було, що він спішив і нервувався.

Денис лежав поруч на ліжкові з книжкою про механізми шахти. Він часто схоплювався, підбігав до столу, нотував щось у своєму сірому зшиткові.—Вивчив шахту. Вірніше і механізми у шахті й на поверхні. Вивчав за книжкою й на практиці, працюючи в шахті коло ремонту.

— Федоре! Слухай, тебе щось сьогодні не було в нарядній. Чи не записався ти бува у прогулянки? Гляди, не підкачай. А то ми ось візьмемо прогуляників і дезиртирів на цундри. Щоб тобі не було соромно. Ми, організуємо колгоспну бригаду. Сьогодні в вечері збори. Слухай, ти знаєш, що це буде за бригада?

Федір мовчав. Він удавав, що не дочув запитання. З злістю загриз олівця й ще нижче схилився в вікно над листом.

Денис устав із ліжка. Пройшовся по кімнаті і зацікавлений над чим так уважно працює Федір, підійшов до вікна. Помітивши Денисів намір, Федір мерщій закрив листа газетою, ніби то він її читає. Денис підійшов ближче і, глянувши на Федора, розреготався...

— Ти що? Чи не задумав, бува, поступати в артисти. Що так пику свою розмашкавив. І підніс йому до лиця люстерко.

Федір підвівся. Якось раптово замахнувся і вдарив злегка по руці Дениса. Люстерко брязнуло об підлогу й розкошилося бризками скалок.

Денис занадто цим здивований, відійшов, сів на ліжкові пильно стежив за Федором. Він бачив, як той шпурнув у куток недогризок олівця, порвав на дрібненькі шматочки

иста, кинув їх на підлогу й, злісно вилаявшись, невідомо-на чю адресу, поспішно вийшов із касарні..

— Дурень,— подумав Денис.— Але що з ним, чого б він міг розсердитися. Один другого вони добре знають. Коли б і трапилося якесь непорозуміння, можна було не нервувати, зробити інакше. Принаймні, сказати що сталося. Денис довго шукав пояснення поведінки товариша, але знайти, дошукатися не міг.

В кімнату прожогом убіг Підпалий. Він кинув до столу списки хлопців, що мають бути в колгоспній бригаді і замість розповідати, закрутився по кімнаті. Посміхаючись і разом приспівуючи:— єсть, єсть, єсть.

— Що єсть?

— Бригада єсть. Знаменательно! Зрозуміли. Це ж знаменательно! Усі хлопці погодилися. Сьогодні збори і розпочнемо роботу. Аж зашумить! Знаменательно! Тільки от, ти ж знаєш, що Федір збирається їхати до дому?

— Федір? Додому? запитав вражений Денис.

— Так. Сьогодні. Передавали хлопці з комсомольської касарні. Їм і доручення дав одержати за нього гроші.

Денис здивовано поглядав на Підпалого, м в голові промайнуло:— так ось де причина невиходу на роботу, причина Федорових нервунів, дурної його поведінки.

Коли вийшов Іван, Денис довго ходив по кімнаті, він дожидав Федора. Треба поговорити з ним, відмовити від дезертирства. Не пустити!

Федір повернувся і, уникаючи Денисевського погляду, не роздягаючись ліг. Лежав горілець, з закладеними руками під голову, і якось бездумно дивився у стелю. При наближенні Дениса, він одвернувся, але Денис рішуче підійшов і сів коло нього на ліжку.

— Ти що, хворий? стиха запитав Денис.

Федір мовчав. Йому було нестерпляче прикро. Чи не довідався, бува, про від'їзд?

— Може лікаря покликати? запитав знову Денис, ледве помітно посміхнувся.

Через хвилину Федір, не повертаючись, відповів:

— Я не хворий.

Денис підвівся, походив по кімнаті і знову сів до Федора. Ну, годі грати комедію, давай відверто. — Ти що, збираєшся тікати? Федір мовчав і так само бездумно дивився убік. Тільки рухливіше закліпали повіки й він почервонів.

— Знаєш що, Федоре, ти облиш і не валяй дурня. — По хвилі Денис уже підвищував голос. — Так, не валяй, і не підривай нашого колгоспівського авторитету. Залишайся на шахті, а там і без тебе обійдуться. —

Федір нічого на це не відповів. Він перемагав себе надсйлу. Так хотілося ось зараз розказати Денисові про все, про все, що його гнітило. Розказати, і Денис його зрозуміє, зрозуміє, що йому хочеться простору полів, особливо тепер, ось весною, як спали не землю дощі, хочеться місити ногами вагітний чорнозем і ждати на вруна зелені, а там і на колос, налитий зерном. І ще хотілося сказати, що думки повертатися назад, у село у нього родилися давно. Але він вагався, а зараз вирішав їхати. І Федір знов, що Денис його зрозуміє. І знав те, що Денис невмолимий, тому й мовчав.

— Так що ж ти вже й говорити ні про що не хочеш?

Федір поволі підвівся на ліжку, перевів свій розгублений погляд на Дениса і якось глухо видавив з себе:

— Я вирішав їхати й поїду. Не агітуй!

Денис хотів був ще заперечувати, доказувати, але вирішив, — марно. Він перехандрить. Підвівся, взяв шапку й вийшов.

Федір підійшов до вікна, глянув чи високо сонце, тоді обережно підійшов до дверей, трохи відхилив їх і поглянув чи немає нікого із хлопців у коридорі. Йому не хотілося ні з ким зустрічатися. — Нічого! Скоріше витягнув з під ліжка давно вже спакзовані речі, ще раз з дверей оглянув коридор і вийшов з касарні. Намість затримався, оглянув вулицю й й рішуче покрокував дорогою до станції.

Денис, уже будучи в шахткомі, вирішив що треба ще раз поговорити з Федором, відмовити його. По дорозі до касарні, помітивши, що Федір вже йде до станції, Денис завернув за будинок шахткому, перебіг вулицю і став у кінці кварталу. Стояв і ждав. А коли Федір вийшов із за рогу, пішов назустріч. Ну, тепер треба зустріти по іншому — думав Денис — по іншому, годі панькатися!

Помітивши Донисову постать, Федір раптово зменшив крок, підходив якось нерішуче.

Денис зупинився посеред дороги й став запалювати цигарку. Федір порівнявся з ним і став. Денис мовчки витягнув цигарку й подав Федорові. Той узяв. Але не припалював.

— Ти кого тут дожидаєш? — Ніяково, аби говорити, запитав Федір.

— Тебе. Вийшов попрощатися. Ти ж мабуть дуже поспішав і забув, — іронічно й сухо відповів Денис.

Федір припалював цигарку й мовчав. Припаливши, він зробив був крок, щоб обійти Дениса, але залишив свій намір, нерішуче потоптався на місці й став.

Денис кинув засмалений недопалок на землю якось гостро, незвичайно сплюнув, кашлянув, немов би прочищав горло для великої промови, і тоді в притиском різко:

— Так ти все ж таки їдеш, тікаєш?! Тоді, коли шахта не виконує плянів! Ти знаєш, що ми щомісяця недодаємо багато сот тонн вугілля нагора. А ти, тоді коли потрібні так робочі люди, тікаєш! Даєш повід і іншим тікати. Пролетарі так не роблять. А ти — колгоспник. Став зрадником колгоспу й шахти.

— Я не зрадник, я їду в колгосп — бовкнув Федір.

— Ні, ти зрадник! Колгосп послав тебе сюди, а ти тікаєш. В шахткомі намітили тебе в село підшефне на сівбу, а ти от... Денис розхвилювався й змовк.

Федір розгублено дивився собі під ноги. Дивився в землю й мовчав.

Денис оглянув його кремезну, якось чудно згорблену постать під вагою великої торби. Поглянув і, посміхнувшись кривою іроничною посмішкою, процідив кризь зуби: — Шляпа!.. Дезертир! — Потім повернувся убік касарні й поводиті пішов по дорозі.

Федір стояв серед дороги і, здається, бездумним поглядом дивився на шахту. Він бачив: на верхівці копра зачепилося сонце своїм останім вечірнім промінням, гралося в сталевих линвах, що натягнулися струнами до землі. Сонце мов гралося золотими проміннями в тихому шелесті миготливих коліс перед тим, як пірнути на заході в степ. Федір пильно вдив-

Лявяс, а в голіві настирливо свердлила думка: — дезертир, дезертир! Так, дезертир і зрадник колгоспу, і шахти... Думки спинилися на словах Денисових. В шахткомі намітими тебе в село підшефне на сівбу... Трактор новенький прибув до Колгоспу... Треба порадити щоб когось посадили, що знає машину... Напишу. Так, так... На селі і в колгоспі теж усі скажуть: — Зрадник і дезертир...

По хвилі Федір якось полегшено посміхнувся, перекинув торбу з плеча на плече й рішуче попрямував назад, до касарні, збільшуючи крок, щоб наздогнати Дениса.

В. Л У Г О В С Ъ К О Й
П Е Р Е К О П

Така була та ніч, що ні вітер вітровий
Ні наша старенька земля,
Не знали, що робить тяжкій голові,
Золотій голові Кремля.

Така була та ніч, що кістками засівать
Взялись Чорноморський степ —
Така була та ніч, що утік Сіваш
І постіль послав на смерть.

Така була та ніч — що крок, то окоп,
Танки кружились з огню,
Підсакував Чонгар, і ревів Перекоп,
І падала кіннота у Махна.

І штаби — в пропасниці, і в
 крові — багнет.
І жах людський замовк,
Коли по тілак покришених вперед
Нагострений котився полк.

Дроздовці сатаніли, колон латиші
Вогон перехресний крив,
І Фрунзе сказав: „Наступи і задуши
Останню гідру — Крим“.

Але смерть, ніби риба мертвих морів
Кривавої накидала ікри.

І вили батареї перемогу повстань,
І здорово вірвався в Крим
Саратовський братішка з
смагою на устах
Повитий в динамітний дим.

Ликеря, сусідка Чуркова, вилізла разпарена. Руки відтягував кошик, навантажений купівлею, крєктала Ликеря, а на обличчі задоволення.

— В піт вігнали, — забубоніла вона, зупиняючись проти Чуркова — крупа, макарони, оселедці, вобла, цукор, чай, цукерки... Усього по кілу, а ось зібралось, вчасно дотягти. Та там поки рахувала, вираховувала... На чесне слово не дуже то, краще самій вникнути. Кооператив то наш, та люди різні Одпускає праворуч, а сам щуриться ліворуч, легко проскочить між пальців.

— А нам то як же. Без підтримки воно, тее... — Чурков розчипирив пальці й махнув рукою: був у мене Гнідий, здох..

— Невже здох? Та що ж це йому попритчилось? От навчасно! — Ликеря шарпнула полою дубленика, — а як же ж з ріллею? Ось бачиш, чи не я тобі казала... лишайся у колгоспі, діло спільне, артільне, а ти загордував — руки здорові, я — ось та ми — ось... тридцять років крутивсь і ще покручусь На що мені твої колгоспні віжки, Ось спробуй зараз, спробуй. У кожного турбот не обберешся, на проханнях не виїдеш за околицю. Ні, сусідоньку, погана твоя політика, збанкрутився. Сам подумай і зрозумієш до пучечки...

Схопив Чурков руками голову і, натягнувши шапку, повернув од Ликері до лавки центроспірту. Люди проходили мимо зупинялись, дивувались:

— Дивись, Пилип загуляв. Зиму проводить, чи що?.

— Та в нього поминки, кінь здох.

— Та що ти?

— Хвакт, — тільки що говорила Ликеря...

Похитуючись чвалав Чурков по дорозі; минув околицю, зупинився. За три дні сонце виконало свій весняний плян. Од напруження запарували туманом переліски, поруділи ниви полопались на березках бруньки.

Тупим поглядом Чурков уперся в руду смужку. Вона, як запустила межа, відділяла село від чорної ріллі, що блищала свіжими зламами, немв плуг віддав кожному надрізові частину крицевого блиску. Не міг Чурков стриматися, лайнувся у голос:

— Ех ти, тетері-етері... Послухав шептунів, вийшов із

колгоспу й утерся. Люди будуть із брюхом, а ти з голим духом. Піди тепер до них, навчать крутитись турманом...

Шум, крик, пісні... Із яру виліз на дорогу трактор, засопів, поважно, як вожак у гусячому стаді, рушив на Чуркова в супроводі виводка плугів. Усе ближче пісні, зростає шум, рокіт. Чурков зійшов на бік дороги, почав лічити:

Раз, два... чотири, п'ять...

Налічив двадцять чотири запряжки і трактор. Похитав головою:

— Оце так міць!...

Андрій, Ликерин чоловік, проїжджав останнім, побачив Чуркова, затримав коней, спитав:

— Ти чого такий? Не клеїться, чи що?

— Люди знають, — насуплено пробурмотів Чурков: — а ти як?

Сьогодні перший вихід. Дивись он, навернули. Днів тричотири і закінчемо. Скоро і хорошо.

— А я ось... — Чурков зі злобою відкинув іабік порожню півлітровку і скупим поглядом упнувся в землю: — мій Гнідко тее, здох. Пашню я зберіг, а виорати нічим, доведеться брати заступ...

— Твоя, чи що? — кинув головою Андрій на руду смужку.

— Моя... Думаю зараз, голова тріщить.

— А до колгоспу звертався?

— Чого до колгоспу? Сам пішов, зараз соромно. А біда стукає у ворота, з лихом не розменешся, почувую.

— Так, біда завжди вчить. Ну, добре, прощай, покищо. Заходь, поговоримо... Н-но! — Причмокнув Андрій.

Коні рушили з місця тупцем.

Загубив Чурков рівновагу. Три дні ходив він у чаду, бурчав на дружину, давав дітям попотилишників. Тулилась сім'я по кутках, діти плакали, потихеньку, щоб ніхто не чув, — шкода було Гнідого.

Тяжкий сон оповів Чуркова. Похмілля зкувало думки, заморозило св домість, лишились звички незачепленими. На світанку, розбуджений криком півня, зіскочив, пробурмотів:

— Барин, розіспався. Чекаєш, поки з'являться злидні з заступом.

Почісуючись, взяв коробку, набрав вівса і попрямував на середину двору, де темніла хижа. Підійшов, ткнувся до порожньої конов'язі, упустив коробку.

— Ох, погибіль, одібрало пам'ять...

Бліда смуга світанку розкрила темну завісу неба.

У кущах, за хижою, задирливо цвірінкнув горобець. Од переліску чутно було воронячий крик.

— Пор-ра! Пор-ра!...

Дорога—пустеля. Чурков вийшов за село. Скорбні думки тяглись безкінечною стьождою, гублячись у засунутих туманом ярах і димчастих перелісках.

— Лишилась буренька, тільна, Запрягти у плуг—скине теля. А не запрягти—передчасно на себе руки накласти. Усе одно здихати з голоду.

Ішов, зупинився, протер долонею очі.

— Гм... Що за штуковина? Улип, Пилипе! Чи не до Забродинців занесло?

Повернув назад, дійшов до повороту в перелісок, зупинився, ще здивованіший:

— Як же так? Відсіль дорога рівна, ось так, так, так...

— Міцно ставив він ногу, мов би робив прикмету, рахуючи кроки, не довіряючи самому собі:—ось стовпик і наметень, а насупроти них... Та де ж моя нивка?

Ще три дні тому смужка виділялася, як іржавчина на листі заліза, а зараз темна хвиля стерла іржавчину. Лінія здибленого чорнозему тяглась до обрію, як тільки можна було обійняти поглядом. Село здавалось острівком у морі колгоспних нив, звільнених від вікової межі.

У рожевій прозорості ранку над хатою з черепичним дахом полоскався червоний прапор правління колгоспу. Глянув Чурков на прапор і ніяково змахнув з перенісся сиротливу сльозу.

А згодом, через годину, він говорив Андрієві, членові правління колгоспу;

— Значить, виорали. Ну, пиши за малописьменного, значить, щоб разом і без межі, як усі, в колгоспі. Згоден...

(З рос. переклав С. Бородай)

Ф. Л А Д У Х І Н
П О Р Т Р Е Т

Старий вже став
Єрошка дід.
— Го-гой!
А як жили?!

Літа —
важкими зморшками
У діда на чолі.

І сивий став.
Отак, гляди.
Обсніжили літа...
Пішов з дитинства
в наймити,
І в наймах
все життя.

У пана був...
Терпів усе.
І от — старий.
— Га-гай.
— Бодай воно не вернеться, —
Зідхає стариган...

А вже наш край,
як юнь, цвіте
В буянні нових днів.
Вже й дід не той —
Живе тепер
В артілі „Колектив“.

— Таке, бач! От!
— Минулось їм!
... Лиш згадка —
був кріпак.
І сум в очах дідусеві,
Й сміється
якось так —

— Минулось! Хе!
Пикатим тим,
якщо —
ми носа втрем.
В колгоспі членом ради дід
Й за фахом —
свинарем.

Коли-б то оце сили ще,
Які згубив тоді...
Та дід — як голуб, сивий вже,
А каже — молодий

В сельбуді галас молоді
І він тут, у гурті.
— А ну, мовляв,
виходь який
Змагатися з старим...

— Хе-хе!
Й нема напарника...
І сміх,
бо знають всі —
В колгоспі
дід ударником
Себе оголосив.

То спробуй з ним, —
Візьмись який,
Коли-ж, бач, дід не сам —
У нього „браве військо“ є —
Дві сотні
поросят.
— Мій „полк“ —
краса на все село,
А куркулям — на жах!...
Сказав й самому весело
І сміх,
як юнь,
в очах.

Такий ось наш
Єрошка дід,
Ретельний —
Хоч куди.
Літа —
важкими зморшками,
А каже —
Молодий.

Редакція „Зоря“
м. Шостка.

ДМИТРО ГРУДИНА
„ШУМЛЯТЬ ГАЇ
СЛАВУТЧИНИ“.

(з б л о к н о т у)

Станція Шепетівка, це — власне, вже майже закордон. Це звідси вже „потяги ідуть на Берлін...“

Але перш ніж „дійти“ до Берліну, треба ще проїхати „Велику Жеч Посполіту“ з місцем резиденції „великого маршала“, великого ката робітників, середнього соціалдемократа, хоч і чималого соціалзрадника і зовсім невеличкого пепесівця — пана Пілсудського.

Від Шепетівки, по другий бік вокзалу, тягнеться закордонна колія, трохи ширша за нашу, просто на Здолбуново, Варшаву і далі.

З Радянської України, з робітничо-селянської, тягнеться колія у панську Польшу.

„Ходять“, цією колією „польські“ вагони німецького виробництва. Не їздять у цих вагонах ні середняки, ні, тим більш, незаможники. Нема там і провідників ТСОАвіахемівців.

Немає й соцзмагання.

Держава, що будує вагони 1, 2, 3 класи, держава, чий добробут побудований на визискові однією класою другої класи — знаходить більш досконалі шляхи військового озброєння. Щоб виготовити зброя, потрібне для нападу на країну трудящих, Польща, як і інші лімітрофні країни, де у влади капітал, мають до послуг не один десяток найбільших заводів Круппа і йому подібних, так у Німеччини, у Франції і в інших „великодержавних“ капіталістичних країнах.

Мають не один мільйон злотих, що їх буржуазія вижимає з трудящих, зовсім не порядком добровільности, а під тиском охренок і дефензив...

Наш радянський потяг від Шепетівки на Славуту відходить о 8 вечора.

Польський „трехкласний“, на Здолбуново, через Славуту йде о 3-й.

Порушуючи всі правила міжнародніх переїздів, хоч і не маючи закордонного паспорта з відповідними візами, а лише

згоду „двох держав“ — нач погран загону від Рад України і „обера“, від „Жечі Посполитої“, — сідаю у м'який вагон 2-ї класи, я, зовсім як чужинець, за 20 хвилин, спливаю, на ходу біля чистенької привітної залізничної станції „Славути“.

На ходу тому, що зупинятися на наших станціях, крім коначної — Шепетівка, польський потяг не може.

„ШУМЛЯТЬ ГАЇ СЛАВУТЧИНІ“...

Власне ще делеченько від Славути. Під'їзжаючи до Шепетівки, ви вже бачите ці височенні, густі, на десятки тисяч га, зеленаві, шумливі гаї.

В Славуті вони, ці гаї, особливо запашні, особливо густі, особливо шумливі.

— На 30 років є „переростки“ дідугани, — пояснюють мені в районі. — Переростають ці соснові великани усі намічені пляни й місцеві передбачення.

Щодня працюють на лісорозробках, на тартаках сотні лісорубів, постачаючи сортовий матеріал нашим заводам.

Шуми вітів, кучерявих шапок на високих, струнких щоглах, змішуються з шумом „ленточних“, „циркулярних“ механізованих і звичайних ручних пил.

Цюкання сокир по сухих сучках не порушує, а доповнює загальні ритми шуму гаїв.

Шумить зелений бір. Шумлять полозки „спарованих“ санчаток на пухких, білих перинах. Шумить запашна золотава тирса. Виблискує, шумує каніфоль („живиця“) з усіх найменших шпаринок товстих стовбурів на 30 років з гаком перерослих дідуганів.

Шумлять молоді паростки нових посадок.

Шумить, вирує і тягнеться угору скрізь, в усім районі, молоде нове життя.

Великі, на сотні тисяч га, гаї соснові на Славутчині.

І промисловість неабияка.

На базі цієї промисловости, користуючись із надрових багатств: вогнетривалої глини, вапни, крейди, торфу і навіть,

як у селі Пташках, залізної руди;.. Користуючись із лісових отходів: скипидар, смоли, живиці, вугілля — розгортається будівництво, промислово-господарчий зріст району.

Тартаки, торфорозробки, смолярні, фаянсові заводи *), папірні, черепечні, цегельні, чавуно-ливарні, суконні, фабрики, гуральні, млини, броварні...

Одна місцева промисловість у 1929 році виносила понад 3 мільярди крб.

Року 1930 вже ця промисловість зросла на 50%.

На 1931 ця промисловість зростає на 160%. Централізована на 170%. Сама лише силікатна галузь має збільшити плян на 140%.

Вже не задовольняють слаутчан дрібні, маломіцні, здебільше заводські, електровні.

Вже розроблюється проекта суцільної електрофікації кількох районів разом: Шепетівського, Славутського Полонського й Із'яславського.

Шумлять гаї... Будують робітники й селяне...

Шумлять гаї...

Шумить, вирує молоде життя робітниче-селянського краю.

Шумить, гуде, повна заля господарів району: колгоспників, ударників заводів, завтрашніх колгоспників — делегатів VI районowego З'їзду Рад Славутчини.

З'їхалися „укрупнені“ Славуччане і „ліквідовані“ Анопільці.

З'їхалися і відразу ж нашли спільну мову, спільні інтереси.

Заслухавши звітні доповіді колишніх керівників двох районів та перспективні пляни вже єдиного Славутського, схваливши задовільність виконання хлібозаготівельних плянів (понад 100%), делегати сурово картають недоліки щодо колективізації, недовиконання промфінплянів по деяких підприємствах і особливо малозадовільне переведення кампанії для мобілізації коштів.

Шумить, перекидається від делегата до делегата, від села до села, від колгоспу до с./г. аріелі — страшне, загрозливе — Прорив...

*) „Фарфурні“ — як їх тут звуть.

26% колективізації в районі — це справді мало. 15% мобілізації коштів з наміченого пляну — це дійсно мало

— Ганебно!

— Ми відстали, несвідомі, коли так припускаємо плестись в хвості.

— 67% виконання за останню п'ятиденку по Лісозаводу № 1 — це ж чорна дошка...

— Зняти...

— Виправити...

— Ліквідувати!

Шумить, „галасує“ і голосує З'їзд.

— Негайно ж мобілізувати найкращих 16 ударників делегатів у найвідсталіші села, для ліквідації прориву на фінансовому фронті.

— Одноголосно!

— Посилити соціалістичні методи праці на підприємствах, через ударництво, змагання, самозакріплення...

— Єсть!

Чавунно-ливарний дає з'їздові два нові ударні цехи: токарний і ливарний.

Самозакріплюється 18 чоловік.

Славутська папірня рапортує З'їздові про чотири ударні цехи й про 67 чоловік самозакріплених.

Дає ударний цех Тартак № 1 (26 чоловік) і 21 чоловік самозакріплюється.

А Тартак № 2 — зустрічний промфінплян: — неписьменність ліквідували ще 1930 р.

— Виробляна виконали з перевищенням.

— Соцзмагання організовано по всіх 3-х змінах...

— Ударництвом охоплено 46 чол. 35 чоловік самозакріпилося до кінця п'ятирічки.

Як подарунок з'їздові:

— Перейшли на 7. годинний робітний день.

— Організуємо 6 бригад ім VI. З'їзду Рад.

Фаянсовий завод, — що через брак сировини трохи не дібрав пляну, від імени всіх інженерно-технічних сил, від імени всіх робітників дає пролетарське слово негайно ліквідувати всі прориви.

На честь З'їзду організовано три ударні бригади (29 чол.). Самозакріпилося 22 чоловіки і 23 оголосили себе ударниками індивідуальним порядком. Два цехи — модельний та магазин фаянсу (21 чолов.) так само оголосило себе за ударників.

Від окремих підприємств не відстають і цілі спілки.

Харчосмаковці самозакріплюються. На хлібопекарні оголошують ударні цехи, боротимуться за якість.

Спілка СГАР, що складається з колишніх наймитів, посилено ліквідує неписьменність та малописьменність. Із 394 чол., за винятком 11 душ, всі члени колгоспів...

Організували бригаду ім. VI. З'їзду Рад. Самозакріпилося 97 чоловік.

І лише Спілка Радторгслужбовців, правління якої за бездіяльність достало догану, а голову, за ці ж „досягнення“, знято з роботи — лише ця спілка не зважаючи ні на що, жодного слова не сказала з'їздові, не дала жодного ударника, не закріпила жодного робітника...

А через брак цих робітників — рахівничо-технічних сил, в районі зле з мобілізацією коштів.

Тому й 15% виконання плянів.

Тому й прорив...

Та одна ластівка, кажуть, не робить весни...

І коли Спілка Р.Т.С. на Славутчині і нагадує собою іншу птицю... А всі члени правління тих „спедів“, що ловлять гав... Незламна воля хазяїв району поставить, чи „посадить“ їх на належне місце.

А покищо З'їзд вислуховує телефонограму від одного з тих кращих 16, що порядком самобілізації виїхали у села на ліквідацію фінпрориву.

Телефонограма.

„Президії VI. З'їзду Рад Славуччини.

До ліквідації фінансового прориву в с. Кривені приступив.

Мобілізував увесь актив. З 20 години 17/II, до 8 год. 18/II поступило 550 крб,

До кінця З'їзду надіюсь в основному прорив ліквідувати.

Так заявив актив села.

Делегат З'їзду Артемьев.

Це така телефонограма вранці 18/II.

А над вечір 18, від нього ж, друга.

„Прорив по Кривину ліквідується. З 8 г. до 17 год. 18/II додатково поступило 700 крб.

Всього з 20 г. 17/II по 17 год. 18/II поступило 1250 крб.“

Так рапортує З'їздові делегат Артем'єв. Таких Артем'євих З'їзд поки що послав 16, їх усіх на З'їздові 350.

Не страшно їм головотество окремих спілок, пбодинок безголових радторг... чиновників.

Село Солов'є — аж із самого, навпроти польського Острогу, прикордоння, шумить:

— У нас зібрано 732 крб. 35 коп. за два дні.

Ліквідується один за другим прориви.

„ЛЮДИ Й ДОКУМЕН- Т И Д О Б И“

Поширюється й колективізація: ударнитво й соцзмагання в артілях, комунах.

І коли раніш перед вели чоловіки, а жінки, як „правило“, плелась десь у хвості, — зараз перед веде вона. Жінка.

Ось кілька яскравих голосів, тут же, на З'їзді, на загальному тлі соснових шумів.

До Мирутинської с.-г. артілі ім. Х. конференції АКСМУ Анопольщини.

Від громадянки с. Марушина

Паламарчукової Франки Стаськової

Заява.

„Визнавши, що краще та поліпшене життя та добробут бідняка — це справа в с.-г. — артілі цим самим прошу Мирутинську с.-г. артіль зарахувати мене членом такої, де всі обов'язки покладені на мене та постанови загальних зборів, та статут буду з честю виконувати. І по цьому прошу президію З'їзду оголосити мій вступ в с.-г. артіль в честь VI — всьому З'їзду Рад Славутчини і закликаю піти всім делегатам за моїм прикладом.

Прохачка гр-ка с. Марушина Паламарчук Франка, неписьменна, а по її лічній прозьбі розписалась гр-ка с. Короста Шикержинська.

Франка Паламарчук закликала і не залишилась самою. За нею.

До Сьомацької с.-г. артілі ім. Балицького, копія президії VI. З'їзду Рад Славутчини.

„Прошу Сьомацьку с.-г. артіль зарахувати мене членом Сьомацької с.-г. артілі з приводу того, що я осознала, що лише один вихід бідняка із злиднів — це суспільне господарство, а тому прошу не відмовити моїй прозьбі.

Президію VI З'їзду прошу оголосити мою заяву нашому господарю Славутчини і прохаю всіх делегатів, аби пішли по моему прикладу, подали заяви в комуни, колгоспи та артілі, аби всі як один делегати одноосібники змогли дати вірність нашому господарю VI З'їзду, що будемо вірно будувати наше суспільне господарство.

Прохає Степанюк Олена

А за Франкою Паламарчуковою, та Оленою Степанюковою, осознали і інші одноосібниці всю важливість для бідняків усупільненого господарства і рішили вернути „до домів“ колгоспниками: Шикер Марта, батрачка с. Хоросток, що 14 років працювала на наймах; Ковба Марія із села Колом'є, просить прийняти її до колгоспу і оголошує себе ударницею ім. VI З'їзду Рад Славутчини; Філіпова Ксенія с. Ріпець, вступає до Колгоспу і закликає інших... Войтюк Марія с. Потреби — оголошує себе ударницею і зобов'язується негайно ж приїхавши додому, втягнути п'ять одноосібників до колгоспу.

Славчук Марія.

„Побачивши і зрозумівши шлях колгосного руху та в ньому господарювання, що лише шляхом укрупнення з дрібного господарства у велике, соціалістичне це зліквідування всіх труднощів. А тому прошу президію VI з'їзду Рад передати мою заяву Нетишенській с.-г. артілі, або прийняли мене в честь VI з'їзду і я беру на себе обов'язок втягнути останніх селян до артілі.

Прохачка Савчук“.

Оголошує себе ударницею, „на пошану VI з'їздові Рад“ член с. - г. артілі ім. Дзержинського Бася Гриб.

Від жінок — делегаток не хочуть відстати й чоловіки: Бондарчук Трохим, с. Вільки, Федюков Іван, с. Солов'є — одноосібники вступають до колгоспів і закликають наслідувати їх прикладу.

Поліщук Оверко, с. Комарівки дає обіцянку VI з'їздові і в тім.

„Що з сьогоднішнього дня, я не тільки активний робітник в колгоспі но й активно буду працювати серед неколективізованого селянства як ударник щодо втягнення в колгоспи“.

Вступає до с. - г. артілі й одноосібник с. Марачівка Сірук Юрко і просить зарахувати його ударником ім VI з'їзду Рад.

Вслід за селянами ударниками колгоспниками ідуть і селяни — робітники:

Лук'янчук Михайло, робітник Тартака № 1 (вчорашній селянин), об'являє себе ударником ім. VI. З'їзду по ліквідації прориву на складі пило - матеріалу і обіцяє втягнути в ударники 45 чоловіка.

Відразу воно ніби й забагато бере на себе чоловік. Але коли ви послухаете виступ - заяву делогата лісоруба т. Кучерука, — ви мусите повірити в цілковиту правдивість таких обіцянок і цілковиту ймовірність таких здійснень.

Ось так коротка, так і колоритня дослідна „промова“ делегата Кучерука на VI з'їзді Рад Славутчини.

— Я Кучерук, лісоруб, колгоспник, ударник. Норма моя на місяць дати 129 кубометрів. Я за 16 день (він каже: „за шіснадцять“) дав... 370 кубометрів. Товариші колгоспники йдіть за моїм прикладом. Все“.

Дійсно оце все.

Коротко, але так красномовно. Аматорам цифрових вираховань пропонується прикинути ці такі пророчисті: „на місяць норма 129“... „Я за 16 день, дав 370“...

Скільки це відсотків?

І коли б хоч на половину ми всі були такі ударники як цей, майже „легендарний“ Кучерук, яких би темпів дійшли ми в наших „червоних шумах“?

Ну, та й 5 за 4 — це теж не аби яке ударництво цілої країни... де таких Кучеруків, лісорубів, робітників колгоспників є немало,

Кучерук дає робітничо-селянській країні понад 500% продукції.

Лук'янчук зобов'язується втягнути 45 ударників.

Освітнянин, колгоспник Крупецької 4-х річки Шевчук Василь оголошує себе ударником „в галузі колективізації“ і до другої більшовицької сівби зобов'язується колективізувати шість бідняцьких господарств.

Освітнянин Шевчук, це з того самого с. Крупецького, де на 420 дворів охоплено колгоспом поки що 38 господарств, але де:

„В культурному відношенні“ — як подав у своєму рапорті представник „від всіх організацій та трудящого селяства Крупецької сільради“ є такі показники:

„ в 1928 р. навчання дітей у шк.	94	при 2-х вч.
1929 „ „ „	104	„ 2-х вч.
1930 „ „ „	127	„ 3-х вч.
1931 „ „ „	164	„ 5-х вч.

неписьменних було :

1930 р. чоловік	37	жінок	176
зліквідовано неписьменних чоловік	17	жінок	68
1931 р. було неписьменних чол.	20	„	108
охоплено навчанням чоловік	20	„	108

Село виписувало газет

1930	130 прим.
1931	210 прим.

Книжок бібліотека Сельбуду мала

в 1929 році	557	прим.	з 105	читач.
„ 1930 році	660	прим.	з 200	читач.
„ 1931 році	1076	прим.	з 260	читач.

„По всіх дільницях виділені книгоноші з вечіри. сел. школи, по 3-4 книгоноші на дільницює.

Отак поволі, але певно зростає культурність, свідомість села за допомогою вчительства, взагалі освітніх сил, шириться ліквідація неписьменности, є надія на поширення справи колективізації.

Доводиться лише пошкодувати, що ці культурно-освітні сили, активно не втручаються до життя, роботи, організації праці і управління самих цих колгоспів, як і взагалі всіма громадськими організаціями й товариствами на селі.

В тому ж рапорті читаємо й таке одверто шире визнання своїх гріхів:

„Запасного насіння в артілі „Перемога“ є 117 пудів, а в сіль — Т.В.Д. 282. Всього в сіль — Т.В.А. повинно було бути до цього часу в магазині з хорчовим фондом 1447 пуд. Таким чином розпозичено і до цього часу не стягнуто 1165 пуд. Крім того сіль — Т.В.Д. не перемолотило 17 кіп вівса, який на половину переїли миші...

Що правда миші взагалі в районі „на наших полях“ — як заявив один із делегатів — мали деякий уплив на врожай

Але щоб ці миші та мали такий же „уплив“ і на готові копи — це вже щось іншого. І пахне тут мабуть чи не добрими „пацюками“.

Треба порадити Крупецькому Т.В.Д. завести або добрячих котів або звернутися за допомогою до ТСОАвіажему — хай швидше знайдуть „ліки“ від цих шкідників.

Освітням при цій „оказії“ теж годилось втрутитися і допомогти у цій боротьбі з „гризунами“...

Шкодять же!

І допомога потрібна.

До робітників, селян, лісорубів, папірників, фарфурників, ливарників і освітян, приєднуються „старики“ і молода зміна червоних прикордонників, що всім загоном, струнками лавами з командно-політичним складом на чолі, піснями і бадьорими згуками військової оркестри прийшли вітати з'їзд і запевнити усіх трудящих, що робітничо-селянська армія в особі вірних вартових — червоних прокордонників разом з палким чекістським привітанням господареві району запевнює усіх трудящих прикордоння й трудящих всієї Радянської землі — єдиної в світі країни, де будується соціалізм, що червоні кордони від хижих пазурів капіталу — замкнено.

Чекіст-прикордонник, плоть від плоти, кров від крові робітник чи селянина, міцно тримаючи зброю в руках і пильно стежучи за найменшим відрухом ворога, вірно й надійно оберігає наші червоні кордони, щоб робітники й колгоспне селянство могло спокійно зокінчувати пляни своїх великих робіт будувати комунізм, виконувати п'ятирічку за 4 роки.

— Червоні прикордонники рапортують З'їздові, що по всіх розділах свого загону вони є ударники

— Що молода зміна цього року, прийшовши до армії одноосібниками, нині колгоспники.

Червоноармійці — делегати З'їзду Красон, Кумзеров-Фадеев, Тимофеев, Афонічев, Колпаков, Войтинцев, Тімаков — оголошують за ударників на найкращу роботу на селі. Разом з іншими погранічними, що провадять шляхом громадського навантаження роботу на селі — Шевченком, Ращенком, Радай-Райем, Ефімовим, Артем'євим, Вороновою та ін. — це досить міцна свідомо культурно і політично розвинена сила, що дійсно провадить неабуюку виховну роботу і сприяє здійсненню тих завдань, що стоять перед цим прикордонним районом, де так привабливо шумлять соснові гаї...

„НОВА НАЦІЯ“

Славутчина, як і все прикордоння, має різноманітний зв національною ознакою склад населення.

Крім українців — основного „масиву“, є чимало євреїв — зосереджені переважно в самій Славуті.

Чимало поляків — розташовані в селах Хоровиці та Сільце. Че хи що скупчені переважно в Головлі і в Дідовій горі; німці, які мають свою досить чималу колонію в Мошанівці.

Росіян порівняльно мало, воно так само здебільша живуть в самій Славуті.

Вся робота так по лінії нацкультбудівництва, соціально культурного та побутового обслуговування, так і адміністративно-правовому відношенні переводиться на основі чітких настанов Ленінської нацполітики.

Всі національності повною мірою забезпечено школами 1 й 12 концентру. Є вечірні робітничі школи.

Є міжрайонова польська 7-річна школа.

Є національні польські, чеські сільради. Працюють дитячі садки. Є інтернати для школярів, стипендії для біднішого населення з міськбюджету і т. ін.

Працюють нацменклюби, сільради й хати читальні. Багато сіл нецменів радіофіковані.

Районова газета „Прикордонний Пролетар“ (нині „Прикордонна Правда“) містить сторінки польською та єврейською мовами.

— А ти чув що небудь за таку „нову нація“ — запитує у мене відряжена на сільроботу Київська „іновка“, Марія Берегова, що вже працює другий місяць на освітній роботі і яку в селі так полюбили, що ніяк і відпускати не хотять.

— Навіть на з'їзд делегаткою вибрали... (і Берегова, треба сказати, досить активна делегатка).

— Так за Червоних сватів тобі не доводилося чути? Одразу видно городянина.

— А у нас ця „нація“ зараз у найбільшій пошані.

Люблять „Червоних Сватів“ і українці, і росіяне й євреї, й німці, й поляки й чехи.

Інтернаціональна нація ці свати. Подекуди їх називають теж: бригади колгоспників для вербовки одноосібників.

Але це й довга і незручна назва. Вже просто тоді „Вербовочні бригади“ — Але тут полюбили оце:

— „Червоні свати“.

— Хороша вже надто „нація“... Тільки де в село заявиться, то одразу спільну мову з середняком, а обливо з біднотою знаходить.

Розуміють мову цих сватів і куркулики. А тому одразу й німіють...

А „Червоні свати“ й роблять своє діло вельми вдало й досить успішно.

Національні за формою, інтернаціональні щодо свого змісту, вони дійсно провадять велику й корисну загальноінтернаціональну роботу.

Особливо успішно було проведено „сватання“ в Ленінську декаду.

В нове життя, з колгоспом одружені, увійшли сотні бідняцьких господарств.

В с. Улашанівці — 15 господарств з с. 27 господарств, в с. Пашках біднота й середняки ухвалили організувати колгосп.

За допомогою Полянських робітників до колгоспу прийнято 9 господарств. Село Ерівін дало 25 господарств.

А разом протягом січня місяця за допомогою вербовочних бригад район збагатився на 334 господарства, що організовано вступили до колгоспу.

— Ми хоч поволі — заявляють „червоні свати“ — та затеповно. Вже ніхто розводу не попросить. Міцніше, ніж колись у попа в церкві...

Отака це „нація“!

А є ще одна нація на Славутчині.

З популярнішим ім'ям. Загально-інтернаціонально визнаним.

— Піонерія!

Відразу їх і не помітиш: без святочно-урочистих походів, без барабанної „дробі“ і без гучних сурм, зовсім тихо робить піонерія наших далеких прикордонів своє буденно діло, що кінець-кінцем дає велике свято, гідне великих днів нашого буйного будівництва, нашого велетенського зросту наших могутніх перемог.

Ось Берездівський осередок Ю. П., напр., крім безпосередньої роботи серед школярів, де він організував гарячі сніданки для 174 учнів біднішого населення, провів і загальнополітичну кампанію для реалізації позики 5 за 4 на 330 крб.

До цієї суми й сам загін додав іще 250 крб. на купівлю облігацій тієї ж позики, вже із своїх коштів. Цей же загін Ю. П. завербував 35 чол. своїх батьків до колгоспів.

Таких загонів Ю. П. як Берездівський не один.

Є й кращі.

Є такі загони Ю. П. від яких повчитися не завадило б не тільки комсомольським осередкам, а й деяким партійним.

Як от напр. загін Славутської семірички.

Крім цілковитої на всі 100% реалізації позики „5 за 4“ зібрали юні піонери Славутської семірички 1000 (тисячу) крб; для організації М.Т.С.

Своїми руками зібрали юні піонери 2000 тон металобрухту.

Самі юні піонери Славути перечистили 2000 пудів зерна для другої більшовицької сівби.

Завербували 40 батьків до колгоспів, 345 дітей у свій загін юних піонерів.

Організували групу 45 чоловік „Червоних ліквідаторів неписьменности“.

І попри цю, цілком гідну для дорослих свідому, громадсько-політичну, корисну роботу встигають Ю. П. і вчитися, ще й художню розвагу організувати.

Вечір художньої самодіяльності загонів шкіл: української, російської, польської, єврейської — дивував і милував делегатів своєю безпосередністю, щирістю, художністю, дотепним змістом, „злобою дня“, майстерним виконанням і політичною загостреністю.

Тут і хори, й художнє читання (сольове й колективне), і сольові співи і гімнастичні вправи, і жива газета.

Тут і дотепний жарт, і влучна пародія. Повний патосу вірш про Дніпрельстан і запальна пісня про індустріалізацію.

Тут же і влучний, образно поданий наказ „товаришу З'їздові“...

— Чекаємо від тебе З'їзду:

— Нової школи.

— Кращих доріг.

— Організації ФЗС.

— Збільшення мережи шкільних і позашкільних закладів.

— Ударних темпів.

— Ліквідації проривів.

— Виконання п'ятирічки за 4.

До пізньої ночі затягнувся вечір „молодої нації“...

Старі колгоспники й одноосібники, лісоруби й фарфурники й розходитися не хотіли — так хороше.

— Неначе, аж помолодшали сами.

— Такий рапорт від юних, що мимоволі змагатись треба і... не відстати.

Товаришка Брега, голова Стриганської Сільради так одверто і заявила на пленумі З'їзду.

— Нам треба брати приклад з цих юних піонерів. Учитися старим у молодих, роботу як нині провадити треба... Ну, от, візьмим хоча б попіл... Так пустяк! А на піску ніщо не родить. А коли попілу підсипати, дивись цибуля чи там баклажан і є.

А хто попіл навчив вас підсипати?

Піонери!

Шумлять гаї Славутчини...

Корчують лісоруби ударники, старе коріння, винищують рештки, готують новий родючий ґрунт для молодих, нових порастків.

Корчується старий капіталістичний лад. На зміну аграрно-індустріяльній країні йде певними, переможними шляхами індустріяльно-аграрна.

Заморену, малоросну конячинку на клаптику одноосібника, із злиднями, недородом, накультурністю й визиском, зміняє машина, могутній трактор і комбайн з багатьма тисячами га просторих колгоспних ланів, з врожаєм і достатками, з вільною працею й культурними надбаннями на користь тих, хто трудиться.

Розуміючи це все, будучи переконаними близької перемоги, увесь VI, з'їзд Рад Славутчини оголошує себе, в повному своєму складі самообілізованим і ухвалює вирушити в останній бій за виконання п'ятирічки в 4 роки, за суцільну колективізацію та знищення глитаїні, як кляси, за завершення фундаменту соціалізму в нашій країні.

Ось про це шумлять нині гаї Славутчини.

УДАРНИКІВ СОЦІАЛІСТИЧНИХ ЛАНІВ ДО ЛІТЕРАТУРИ

П Е Т Р О В О В К
В УДАРНІ ЗАГРАВИ

(Нотатки про літературну гру-
пу Куп'янського району)

Заява про те що, я представник спілки пролетарсько-кол-
госпних письменників „Плуг“, і що я маю організувати їх
роботу, була несподіваною для Куп'янських літгуртівців.
Невже спілка письменників „Плуг“ відгукнулась? Невже на
нас звернули увагу?..

Без слів читав я запитання, написанні на обличчях гур-
тівців.

— Ще зимою організували ми групу початківців з студен-
тів зернового, ветеринарного та педагогічного технікумів; пи-
сали декілька листів до „Молодняка“, друкували одного листа
в райгазеті, але ніякої відповіді не одержали, — розповідає
один з товаришів.

Редактор райгазети „Колективний шлях“, т. Мінько хва-
литься своїм районом:

— У нас величезна база—вісім радгоспів, суцільно-колек-
тивний район; так що тільки ініціятиви треба, щоб розвору-
шити, а там справа піде, шиновими колесами покотить...

Літературна молодь гуртується навколо літсторінка рай-
газети, але не маючи належного керівництва літсторінки, не
змогла виконати своєї функції організатора ударників соці-
алістичних ланів, що йдуть до літератури. Група збиралась,
початківці читали свої твори та критикували їх.

Беручи орієнтацію на молодь, гурток недооцінював ваги
притягнення до участі дорослих робселькорів з комун та
радгоспів. Склалося у багатьох з гуртків думка (головно
у студентів педтехнікуму), що, мовляв, потрібний насам-
перед керівник, що міг би спрямовувати всю роботу гуртка.

Відсутністю керівника і з'ясовували занепад роботи.

Збори групи разом з студентами педтехнікуму, курсів комдитруху ЦКАКСМУ, веттехнікуму та технікуму зернових культур відбулися в приміщенні педтехнікуму. Не вважаючи на 10 годинний учбовий день, зала всівається студентами.

Терпляче вислуховує півторасотенна аудиторія доповідь про другу більшовицьку весну та завдання ударників до літератури.

Сипляться металиками записки. Минуло дві години, а я ще не встиг відповісти на половину запитань. Аудиторія цікавиться станом пролетарської літератури, консолідацією письменницьких сил. Дехто слідкує за розвитком „Плугу“ — „Чому „Плуг“ зве себе пролетарсько-селянським, а не пролетарсько-колгоспними писменниками, як це назвалося ВОКП, перейменувавши на ВОПКП?—запитує записка, писана незграбним почерком на газетному папері.

— Що читати, щоб підняти свій культурівень? Як почуває себе Поліщук? Чи песимістичний і досі Сосюра? Хто пише з Плужан романи і безліч інших ділових запитань прилетіло сіро-білими метеликами до президії.

Не обійшлося і без „інтимних“ зацікавлень: — Когось цікавила моя автобіографія, мої погляди на жінку і кілька настирливих вимог прочитати свої твори..

Клясової загостренности, політичної актуальности та своєчасного відгуку на щоденні вимоги життя—ось чого вимагали в своїх виступах в Куп'янці. Гуртківці зрозуміли, що не лише в керівникові справа, а справа в тому, якої тривалости набере літературний рух серед гуртківців, справа в тому, щоби не самоціллю була літературна справа кожного ударника, а засобом активної участі у боротьбі за суцільну, за промфінплян на заводах, у радгоспах, за нову людину соціалістичної доби.

Використовуючи здобутки старої буржуазної культури, критично їх переоцінюючи, озброївшись клясовою чуйністю, батрак і колгоспник, — комсомолець, уперт опрацює над собою.

Але і практичного використання марксівських літературознавчих сил не забули, ухваливши просити РКП дати лектора, що прочитав би кілька лекцій на тему: „Марксизм і література“. Тут же лектор літератури у педтехнікумі дає обіцянку поспільно допомагати.

Уривком з поеми та коротеньким нарисом, що я прочитав—збори закінчуються.

Я не буду згадувати численних подяк, що були виголошені на адресу „Плуга“ за допомогу, а коротко схарактеризую куп'янську літературну групу, що заново організована за керівництвом „Плугу“ під назвою „Заграва“.

З 18 членів, що записались до групи, тільки троє позапартійні. Чотирнадцять комсомольців, один кандидат партії.

Переважають студенти технікумів; педагогічного, зернового, ветеринарного; з них абсолютна більшість кол. наймити, всі колгоспники і ВСІ УДАРНИКИ.

З них: Дорошенко, Згоннік, Фомін та інші уже кілька разів друкували свої твори в районній газеті.

Група орієнтується на практичну допомогу районській та стінним газетам віршем, частівкою, нарисом, фейлетоном, добивати рештки дрібнобуржуазної психики селянина, показуючи кращих ударників соціалістичних ланів і цим самим допомагати радянській суспільності зробити працю „справою слави, справою честі, справою відваги і героїчності.“ (т. Сталін).

ЯГОР ДОРОШЕНКО

Ч л е н л і т г р у п п и
ударників „ЗАГРАВА“

П І С Н Я К О М -
С О М О Л К И

Дід і батько мої темні
Увесь вік молилися.
Щонеділі були в церкві,
Батюшкам клонилися.
Іхні голови дурили
Богом та чортами,
Іхні ниви були вкриті,
Вкриті бур'янами.
Я у бога вже не вірю
Не піду молитися —
Записалась в комсомольці
Буду тепер вчитися...
Комсомол — це школа наша
Де кується будівник...
Щоб життя нове створити,
Зруйнувати старий світ...
Годі бути поодинці.
Всі до гурту — в колектив.
Знищить межі гук моторів
МТС'ських тракторів.
І по нивах колективних
Посієм пшеницю...
Вийдем разом працювати
Заспіваєм пісню.

ВОЛОДИМИР ШТАНГЕЙ

НАША БАЗА І НАШІ ЗАВДАННЯ

(Попередні підсумки літературного призову ударників з Радгоспів, МТС та Колгоспів)

Всеукраїнська спілка пролетарсько-колгоспних письменників „Плуг“ фактично розпочала літературний призов ударників-робітників радгоспів, МТС та колгоспників ще рік тому, оформивши й взявши під керівництво ударну літературну творчу групу „Трактор“. Протягом шести семи місяців після з'їзду йшло активне поповнення літгрупи „Трактор“, яка маючи свій журнал тієї ж назви та будучи органічно пов'язаною із радгоспами і МТС, давала можливість виявляти літературний хист початківцям в основному радгоспникам та робітникам МТС. За цей час найкращих і тих, що добре себе виявили трактористів, ЦБ Плуга прийняло до складу членів Плуга. Цей перший призов не мав характеру широкого масового літературного руху. Оформлення й прийом ударної літературно-творчої групи „Трактор“ та її поповнення було лише початком того великого політично важливого масового літературного руху по соціалістичному секторові села, що в нього увімкнулася Спілка „Плуг“, з маніфесту МТС та колгоспників України від 25 грудня 1930 року, підписаного представниками від ЦБ Плуга, літгрупи Трактор, ВУКОМ спілки СРР та від колгоспцентру (див. журн. Плуг № 11-12 за 1930 рік).

Визнаючи, що радгоспівський робітник, тракторист, робітниця, колгоспник, колгоспниця і в спілці „Плуг“ і в літгрупі Трактор та їхніх журналів досі ще не посідають того місця, що їм належить, ЦБ Плуга так формував у згаданому листіві питання кадрів для пролетарсько-колгоспної літератури.

„До літературної творчості повинні прийти ударники зернофабрик, тваринницьких, городних і молочарських велетнів, МТС та колективних товариств. Ударники соціалістичних ланів, ці герої соціалістичних буднів, свідомі борці й ентузіясти будівництва, що, тавруючи ледарів, зрадників і дезертирів, зустрічним пляном руйнують волячі темпи, що перетворюють працю на „справу честі, справу слави, справу завзятості й героїства (Сталін), удар-

ники робкори і сількори, що бойовою заміткою в газеті викривають шкідників та опортуністів, що боряться за виконання промфінплану—мусять стати за джерело поповнення кадрів для пролетарсько-селянської літератури“.

Широкого розмаху й сили призов по соціалістичному секторові села набрав та оформився лише з другої половини січня 1931 року. В даному разі спілка „Плуг“ запізнилася. В той час як ВУСПП та Молодняк зуміли розгорнути призов ударників до літератури з фабрик та заводів, „Плуг“ же, розпочавши фактично призов ще з оформлення ударної літератури „Трактор“, відстав. Пояснення цьому можна знайти лише в тому, що ЦБ „Плуга“ не зміг своєчасно і хутко увімкнутися в масовий літературний призов.

Розпочавши масовий літературний призов ударників з активною підтримкою колгоспцентру та ВУКУ Спілки СГР, ЦБ Плуга із самого початку поставилося до цієї роботи уважно й обережно, щоб під машкарою ударника члена літгуртка не проліз класовий ворог. Призов ударників до пролетарсько-колгоспної літератури (тоб то з лав с.-г. пролетаріату та активу колгоспників) має відмінну рису супроти призову ударників до пролетарської літератури з лав індустриального пролетаріату. Призовники до пролетарсько-колгоспної літератури, як не суто пролетарського походження, що живуть оддала від культурних центрів з не так міцним місцевим керівництвом, потребують ретельного одбору, постійного та систематичного нагляду й більшої повсякчасної науки—це поперше; і подруге: супроти індустриальних центрів, де скупчені головні сили літорганізацій, або їхні філії, сільська периферія місцевого літературного керівництва майже не має, а тому і керівництво літпризову не могло переведитися так безпосередньо, як по містах і вимагало й вимагає обережності, довгочасних подорожів, скликання частих конференцій, більшого числа і детальніших інструкцій.

Отже, справу масового літературного призову ударників по соціалістичному секторові села розпочато. Вся спілка „Плуг“ разом із німецькою секцією „Плуга“ та літгрупа „Трактор“ об'явили себе самообілізованими на призов. В роботі допомагали колгоспцентр, ВУК спілки СГР та частково НКО через свій центральний штаб по культ-обслуговуванню масових кампаній. Призовом фактично керувало ЦБ Плуга через свій Оргсектор та підсектор кадрів, що його було з цією метою створено, бо хоч Центральний Штаб по призову було організовано, але працювати він не працював. Від створення районних же штабів з самого початку ЦБ Плуга відмовилося і призов перевадили виїзді Плужан-

ські бригади разом із підтримкою РПК, РВК, районових комітетів профспілок, господарчих організацій. Крім бригад плужан та трактористів виїздили переводити літературний призов до районів також і студенти літфаку інституту Педпрофосу. Перед початком призову і під час призову йшла підготовна та роз'яснювальна кампанія в пресі центральній і районській. За цей час було видруковано крім „Відкритого листа“ ще й статті на теми про важливість літературного призову ударників, про спосіб організації та роботи літературного гуртка, тощо. Але проте треба сказати, що підготовна та висвітлювальна кампанія в пресі пройшла не так активно, як того вимагала сама робота. Більше того, і бригади й окремі товариші, що їх відряжалося на призов, кволо брали участь друкованим словом в районових газетах, часом не давали навіть звітів про свою роботу, що ж до того, щоб дати хоч би в хроніці літературної газети чи журналах „Плуга“, „Трактор“ й „Штурмшрітт“, так немає чого й говорити. Факти такого ставлення до призову з боку членів організації показують що з поміж письменників була недооцінка цього велетенського масового руху, керованого комуністичною партією. На щастя таких товаришів були одиниці.

Та коли з поміж письменників знайшлися недооцінювачі призову ударників, то периферія — районів партійні організації, комсомол, профспілка, райколгоспспілки, робітками МТС, радгоспів, правління комун, колгоспів та виробничий актив, зрозумівши всю вагу цього руху, його значіння, зваживши на свої сили, серйозно поставилися до літературного призову. Скрізь, куди не приїздили чи то плужанські бригади чи окремі представники від ЦБ „Плуга“, їм всіляко допомагали. Лише знайшовся мудрий голова Грослібентальського (німецький район біля Одеси) Райколгоспсоюзу, який заявив прочитавши „Відкритого листа“, що мовляв за наших умов літературний гурток є велика розкіш. Ось воно як. Звичайно такі правоопортуністичні, (а таку заяву інакше і не можна кваліфікувати) і такий „глибокий“ песимізм шановного голови нас не переконує, і самому голові не робить великої чести.

До хиб, що їх припустилося і саме ЦБ „Плуга“, переводячи призов слід подати ще такі: 1) не чіткість організаційних форм, призованих до літератури. Так, наприклад, увесь час йде організація ударників, закликаних до літератури в спосіб оформлення і в літгуртки і в літбригади. Є випадки, що основним літературним осередком в одному радгоспі є літбригада (Борківська промптакферма), в другому із таким же творчим складом маємо основним осередком літературно-робкорівський гурток, в якому утворено літературні бригади

(радгосп Комуніст). В колгоспах же ударників, призваних до літератури, об'єднано просто в літературні, літературно-селякорівські та рецензеньські гуртки, 2) з самого ж початку ЦБ Плуга відмовилося називати новотворені гуртки ударників гуртками чи групами Плуга: мовляв, хай будуть просто гуртки, керівництво якими покласти на відповідні партійні, комсомольські, професійні та господарчі організації й установи. „Плуг“ же тільки допомагатиме в літературно-творчій роботі. Настанова ЦБ Плуга щодо загального керівництва й матеріальної допомоги цим гуртком вірна, але не вірно, що гуртки зразу ж не закріплювалися як гуртка „Плуга“, що в основному являють з себе творчу базу для пролетарсько-колгоспної літератури. Що це так — довело саме життя. Всі гуртки ударників, які уже оформилися й оформлюються, самі заявляють про те, щоб „Плуг“ узяв їх під своє керівництво, щоб „Плуг“ зарахував їх у число своїх гуртків. По деяких місцях в радгоспах чи колгоспах роблять ще простіше: з ініціативи чи то представників „Плуга“ чи з своєї власної (Комуна Гігант, Запоріжжя, Очеретянський колгосп ім. 12 річниці Жовтня, в колгоспах Манастирського району закладають літгуртки з ударників і дається назва: такий то гурток „Плуга“. 3) Недостатній організаційний зв'язок „Плуга“ із периферією — районовими партійними, радянськими і господарськими організаціями й установами та райгазетами, а через них із утвореними літгуртками з ударників радгоспів, МТС та колгоспів. Все це свідчить про те, що оргсектор і критично методологічний сектор ЦБ „Плуга“ погано цю справу продумав. Зараз ці помилки частково вже виправляються.

Проте, в основному, літературним призовом ударників соціалістичного сектора села спілка „Плуг“ опанувала й з завданнями щодо ударництва, висунутими комуністичною партією, справляється.

Якщо вдатися до статистики, то на сьогодні спілка „Плуг“ за активною участю літгрупи „Трактор“ призвала творити пролетарсько-колгоспну літературу 750 робітників радгоспів, МТС та колгоспів, що згуртовані в 57 літературних гуртках та творчих групах. З поміж призваних ударників 600, чоловіків 580, жінок 170, членів і канд. партії 120, комсомольців 250. Територіально гуртків найбільше в прикарківській смузі, в районах колишньої Київщини, де існує філія „Київ-Плуг“, в Манастирському районі, Сквирському на Запоріжжі та на колишній Одещині. Майже всі ці гуртки об'єднані навколо районних газет, стінгазет в радгоспах, МТС та Колгоспах, що фактично являють собою перший ступінь літературного іспиту для ударника.

Той, хто хоче стати справжнім письменником, людиною не кабінетної роботи, а бадьорим творцем соціалізму в нашій країні, мусить зуміти поєднати фізичну працю з працею розумовою, бо тільки тому багато дасться, хто бере участь у виробничих процесах і тут же пройнятий творчим патосом будівництва, слугує віршем, бойовою заміткою, статтею, оповіданням, нарисом тощо. Дехто з початківців ударників призваних до літератури кпливо ставляться до такої ніби чорної роботи й намагаються зразу стати письменником. Цим товаришам варто нагадати, що вже на сьогодні і для визнаних, з ім'ям письменників участь в стінних газетах є бойове завдання. Так, наприклад, під час ліквідації вугляного прориву на Донбасі чимало молодняківців та Вуспівців, а під час посіву вже цього року багато плужан брало участь в стінних, друкованих, польових газетах своїми гаслами, поезіями та частівками.

Більшість товаришів ударників і почали з никової преси. Ось кілька характерних повідомлень з гуртків про те, з чого розпочали вони роботу:

„Налагодили роботу стінної газети, яка до цього часу виходила лише два рази на рік“. (Пишуть з радгоспу „Карфаген“).

Або:

„Роботу довелося розпочинати з організації стінної газети, пожавити роботу навколо тих стінгазет, де робота йшла мляво,—виявляти і скупчувати біля них робкорівсько-письменницький актив“ (Радгосп „Комуніст“).

Іще:

„Виділили товаришів для організації стінгазети при колгоспах „Блюхер“ та „Чапаєв“ с. Івахнів. Організація стінгазет має відбутися 17 квітня“. (Манастирський р-н).

А творча літературна група, що працює при сквирській райгазеті сповіщає про таке:

„Після підготовчої роботи літгурток агротехнікума виїхав у колгосп „Прогрес“ с. Калені і там організовано літгурток з 11 чоловіка. Всі колгоспники-ударники, з них 10 комсомольців, грамотність гуртка переважно за 4-х річку. Літгурток видає польову стінгазету в час весняної сівби. Керує гуртком комсомолец Дубовенко, що розпочав з дописа, тепер пише нариси (Сава Радянський).

Таких повідомлень можна було б навести чимало. Всі вони підтримують потрібність літгурткам у першу чергу організувати низову пресу та брати в ній активну участь. Стінгазет, що їх видають літгуртки, ЦБ „Плуга“ в своєму розпорядженні немає і тому дати характеристику творчості ударників видрукованої там важко.

Краще стоїть справа із тими літгуртками, які найшли собі притулок і теплий прийом на шпальтах райгазет, як от

у Куп'янському, Манастирищі, Гумані, Ружині, Сквирі і т. д. Із тих літсторінок, які має ЦБ Плуга, можна зробити отой висновок, що ударник соціалістичних ланів творець соціалістичної країни стає творцем пролетарської та пролетарсько-колгоспної літератури. Нехай ці перші кроки ще не сміливі, нехай ще призовник, не опанувавши літературною технікою, робить помилки, не так красиво й художньо пише, як справжні „метри“ передає те, що відчуває і що хоче передати, але вже сама тематика творів, цілева спрямованість, їх соціальна насиченість є йому і всій пролетарській та пролетарсько-колгоспній літературі запорука здорового зросту й здорової творчості. Будучи органічно пов'язані із процесом соціалістичного будівництва, ударник, який працює більшовицькими, нечуваними в світі темпами, переносить свій досвід та творчий запал і на літературу.

В численних літсторінках, які зараз виходять при райгазетах, призовники почали активно себе виявляти в різних гатунках художнього жанру — оповіданнях, нарисах, повістях, поезіях, критичних статтях і т. ін. Літературній творчості ударників треба буде згодом приділити цілу статтю, бо вона така велика, багатогранна, свіжа та багаточисленна, що має на це право.

Підсумовуючи все вищесказане, мусимо сказати, що на сьогодні, як ще ніколи перед Всеукраїнською Спілкою Пролетарсько-колгоспних письменників „Плуг“ поставлено величезні і відповідальні завдання. До організації йдуть тисячі ентузіястів робітників радгоспів, МТС та колгоспів. Вони несуть з сброю нові форми роботи, великий досвід і непереможне бажання творити літературу. Ударництво — база, ударництво — більшовицький метод роботи, а призов ударників до літератури, що зійшовся із третім і вирішним роком п'ятирічки є нова форма посилення пролетарсько-колгоспної літератури свіжими силами. Відповідно до цього повинна бути перебудована вся робота спілки „Плуга“ через реорганізацію самої внутрішньої структури (що почасти вже зроблено), через посилення керівного апарату представниками від ударників і через поповнення редакційних колегій такими ж представниками, остаточно оформити і закріпити літературні гуртки, що виникли підчас призову, за єдиною системою, назвавши їх гуртками „Плуга“, стимулювати творчість ударників через просунення

їхніх торів до видавництв, до журналів, альманахів тощо; домогатися створити короткотермінові курси для ударників, керівників літгуртками; домогатися створення літробітфаків при відповідних інститутах для ударників; подбати про створення підготовчих груп до аспірантури при катедрах літературознавства Інститутів Марксизму-Ленінізму та при інститутів Шевченка, а можливо навіть треба буде порушити спілці „Плуг“ разом із ВУСПП'ом, Молодняком і Західною Україною питання про заснування в Харкові літературного ВИШ'у; критично-методологічному секторові ЦБ Плуга та його консультаційному бюрові уважніше ставитись до справи літературного обслуговування ударників; оргсекторові ЦБ Плуга налагодити живий зв'язок для постійного інструктажу літгурток із окремими письменниками, що їх уже прикріплено. Журнал „Трактор“ зробити бойовим масовим органом Плуга, який би обслуговував кадри пролетарсько-колгоспної літератури.

Одним словом, наша організація повинна по більшости поставитися до вже проробленої роботи коло літературного призову, накреслити шляхи й способи піднятися на вищий щабель організаційної, творчої та виховної роботи, щоб цілком опанувати новим масовим літературним рухом.

ХРОНІКА УДАР- Н И Ц Т В А

„КИЇВ-ПЛУГ“ У БО- РОТЬБІ ЗА ПРОЛЕТАР- СЬКО-КОЛГОСПНУ ЛІ- Т Е Р А Т У Р У

В основу всієї роботи покладаючи директиви партії, під керівництвом Миськпарткому, „Київ-Плуг“ був активним учасником содбудівництва і в своїй тримісячній роботі боровся за опанування Ленінського світогляду, за діалектично-матеріалістичну методику у творчості.

Не будемо нахвалятися тією величезною внутрішньо-виховною роботою, що її переводилось у філії, ми зупинимось на одному питанні: призову ударників с.-г. виробництва до літератури.

Перший літературний гурток організовано в приміському молочарському радгоспі на Куренівці. Колективно в радгоспі

проведено два літературних виступи з участю акторів муз-драмінституту; виступи викликали велике зацікавлення робітників радгоспу літературою. Про це промовляли відверть переповнені залі та сотні запитань.

Для керівництва гуртком виділено голову філії т. Косарика, що за 2 місяці своєї роботи перетворив гурток у справжню кузню кадрів соціалістичної літератури.

На зборах гуртка т. Косарик, розглядаючи кращі зразки творчости пролетарських письменників, порівнював ці зразки з творчістю гуртківчан. Збори відбувались щодавно, але робітники і особливо робітничі-доярки виявили бажання працювати ґрунтовніше. Їм давалося завдання написати нарис, частівку, коротке оповідання на якусь актуальну тему. Після колективного опрацювання на зборах ці твори друкувались в стінгазеті, надсилались до центральних газет. Але головню, вони використовувались на місці, боляче прихильуючи по неполадках, ледарях та прогульниках.

Літературна група „Центрофуга“, організована при інституті цукрової промисловости, прийшла до „Київ-Плугу“, вже з більш-менш кваліфікованими кадрами. Проте, група не мала чіткого творчого спрямування, не мала керівництва. Зараз „Київ-Плуг“ передає кількох т. т. з гуртка до „Плугу“. Чимало з центрофугістів друкувалося по літсторінках газет та журналів: „Трактор“, „Всесвіт“, „Цукровик“.

На виклик редакції районової газети „Київ-Плуг“ улаштував (разом з літгуртківцями) два літвиступи у Бориспільському районі. Після досить теплої зустрічі Плужан від райпарткому та районового активу, при редакції організовано літгурток з сількорівського активу. Керівництво гуртком доручено т. т. Носенкові Ол. та Жигалкові С. — письменникам, що подали заявки до „Плугу“, які свою всю роботу переводять під безпосереднім керівництвом райпарткому.

До Всеукраїнської наради ударників, призованих до літератури, „Київ-Плуг“ дає 6 кращих ударників, робітників радгоспів, комун, цукроварень.

Ми мали багато перешкод в роботі. І досі, не зважаючи на низку партійних і професійних ухвал, робітками, й навіть райком В. Р. З. Л., крізь пальці дивляться на призов робітника-ударника до літератури.

Не було достатньої спрацьованности з іншими пролетарськими письменницькими організаціями м. Києва.